

Hví eigur samfelagið at yvir-taka bankalagið?

Peningurin er hin altvaldandi harrin.

Men so skuldi ikki verið.

Hann átti at verið tænarin, meðalið, ávisarin og vekslarin av góðum lutum og gripum, við tað, eins arbeiði er vert.

Bankarnir eru umsitarar og uppsamlarar av einum parti av peninginum, virðismáttarum av eins arbeiði, ognarlutum og rættindum.

Tað skuldi ligið beint fyri at teir gjørdur hetta starv fyri teir og tær, sum veruliga gera arbeiðsskapandi virðini, ið peningurin er ávisari og meðal i keyp og ognan sær av neyðsynjarlutum, einum tórvor, men sum ein ikki beinleiðis hevur verið við til at framleitt.

Men her er tað, at ólagið stingur uppundan.

Bankarnir kenna skyldu sína fyrst og fremst at vera at tæna partapeningaáranum ið bankunum, ókja um teirra pening.

Jú, stórra »kuponklippingin« er til partapeningaáranar tess betri halda bankarnir seg hava sitið fyri.

Tað er rétt, at bankarnir hjálpa virkisfúsum monnum og feløgum at fáa fatur á peningi til stovnan og rakstur av virkjunum.

Bankar megu vit tí hava.

Men henda hjálp er so dyr, at hon av sonnum kann merkjast sum rentu- og avdráttarslavarí«

Nú er tað, at vit javndarmenn siga við arbeiðsmannin, fiskimannin, virkisharran og allar úti i tí arbeiðandi livinum, at tað er ikki rétt, at nakrir »kuponklippingar« skulu veruliga fáa háls- og handarett yvir teimum og teirra virkjun og arbeiði og fara avstað við tí størsta partinum av ágóðanum.

Tað má vera beint, at landið t.v.s. alt fólk, fyrst og fremst tann arbeiðandi og virkisfúsi parturin av fólkinum, verður sjálvur umsitarin av peninginum, also ávisin av virðinum, lutum, rættindum og øðrum góðum fyri fólksins arbeiði, og at ágóðin av hesari umseting fellur til landið, havið aftur til fólk.

Tað er jú so, at alt ið landið tekur frá fólkinum, kemur aftur til fólk ið ymsum fyriskipanum, sosialum, mentunarlutum og øðrum livsins góðum, sum vegum, havnum, lendingum, skúlum og øðrum uppbyggingum og fyriskipanum.

— — —

Henda broyting, at bankalagið gongur frá »kuponklippingarunum« yvir til landsins umsiting og fyriskipan gerst lettliga.

Tað er bara at samtykkja at landið tekur einarétt at reka bankavirki ið Føroyum.

Eingin onnur lógarlig broyting nýtist at verða gjord.

Stjórin — stjórnarnir — eru frálíkir og kunnu halda fram ið landsins tenastu.

Starvsfólkið er frálíkt og

kann halda fram ið bankatænastuni.

Bankin skal sjálvandi undir almennum fyriskipti røkjast og rekast fult út bankaliga »for-svarliga«.

Of tær »bankrelasjónir« út eftir, sum neyðugar eru, kunnu væl røkjast minst lika so væl og virðiliga við landinum sum

høvuðsánara sum nú við nøkrum lutleysum um virkisins gongd og lagi ómetvandi ánarum.

Eg ivist ikki i, at hvør einstakur ærligur hugsandi maður gevur javnaðarmonnum rétt i, at bankayrkið i Føroyum eigur at fara frá »kuponklippingarunum« til landið, t.v.s. fólk.

Peningurin er fólksins, ágóðin av honum eigur tí at fara aftur til fólk.

Javnaðarmaður.

Tryggingarsambandið

HITT FYRSTA TJÓÐNÝTTA TRYGGINGARLAG UTTAN FYRI LONDINI EYSTAN FYRI JARNTJALDIÐ

Við krignum 1939—45 slitnaði øll samvinnubond við Danmark.

Vit høvdu at kalla allar tryggingar okkara av húsum, skipum, vörum og øðrum har niðri.

Øll hesi bond slitnaðu.

Men uttan trygging kundu vit ikki vera.

Umboðsmenn donsku tryggingarfelaganna vildu fara undir øresk tryggingarfeløg, meðan kriggið varði.

Men hesum vóru javnaðarmenn hart ímóti.

Harður var dráttur in.

Fólkaflokkurin við Thorstein Petersen á odda tók undir við føroysku donsku agentunum og var óðiligt ímóti Føroya yvirtøku av tryggingarlagnum.

Men tað var einki minni enn ein treytin fyri samarbeiði við sambandsmenn og gamla sjálvstýrismenn, at vit yvirtøku alt tryggingarlagið uttan livstryggingina.

Gamla sjálvstýrið við Louis Zachariassen á odda var heilt fyri tjóðnýtan av tryggingarlagnum.

Summir av sambandsmonnum við Kr. Djurhuus sum forsprákara aftraðu seg, meðan Andreas Samuelsen og nakrir við honum tóku avgjörða og greiða stöðu og vóru við til, sum umstøðurnar vóru tá, at skipað varð eitt tvungið andecils tryggingarsamband við einkarétti til alla trygging i Føroyum, uttan livstrygging, ið menn stóðu óroyndir i at fara undir.

At enda varð full semja millum sambandsmenn, gamla sjálvstýrismenn og javnaðarmenn um tjóðnýting av tryggingarlagnum øllum sum tað var i Føroyum uttan sum nevnt livstrygging.

Undir samráðingunum við umboðsmennin fyri tey privata tryggingarfelögin hendi tað, at ein hin mælasti millum teirra, J. av Reyni, tók undir við P. M. Dam, ið talaði samgongunnar vegna á fundi millum partarnar.

Hetta bar við sær, at harra Jens av Reyni, sum var konur tryggingarmaður, varð valdur til fyrsta stjóra i Tryggingarsambandinum Føroyar.

Við undantak av onkrari sertrygging verður áannað, at tryggingarsambandið ikki einans hevur spart ein stóran hóp av peningi, ið annars vildi verið farin út av landinum, men at tað eisini hevur lækk-

að »premiugjaldið« mikið. Bruna-tryggingargjaldið er prosentliga ikki meir enn helmingurin av tí, ið tað var, tá ið øll tryggingin lá uttanlands, og alt tryggingargjaldið fór út av landinum.

Felagið hevur spart og lagt upp yvir 30 milljónir i peningi og peningavirði. Rentuinntøkan av hesum peningi er so stór, at tað kann henda, sum hendir i fjór, at skaðagjaldið verður so stórt, at árstryggingargjaldið ikki kann gjalda tað, men kortini hava rakstrarvirskot, tí rentuinntøkan kundi skoyta uppi og hevði kortini fitt eftiri at bókast sum yvirskot.

Annars hava privattryggingarfelögin tað til reglu, at tá ið tryggingargjaldið ikki røkkur til at gjalda skaðan, verður eykagjald kravt av teimum tryggingandi — ið hvussu so er fyri fyrstu komandi árin.

Onkur sigur, at tað er ikki talan um tjóðnýting, sum gjord er i skipanini av tryggingarlagnum, tí landið ella landskassin eigur ikki felagið og ágóðan.

Men tað er so langt tjóðnýting, sum tað er loytingið, sum skipar og avger felagsins lógar og avger tess stjórnarhätt, har undir avger, at eingin ágóðabýting fer fram, men at avlopið samlar seg sum ein kraftarvøddur i samfelaginum at loysa ílleggingar og aðrar uppgávur, harundir at lækka tryggingargjaldið so langt niður sum moguligt, so tað i meðal ikki verður meiri enn skaðagjaldið er.

Hin árligi stórvøxtur felagsins liggir so i rentuinnløgnum.

— — —

Nú verður stjórnin sett i við 5 monnum, trimum valdum av loytinginum, einum av landsstýrinum og einum av tryggingarfelagsdeildunum sjálvum.

Tað er vist ikki ov nógv sagt, at tjóðnýtingin av tryggingarlagnum er stórsta stjórnartakið, sum er tikið til vinstru og stendur sum slóðbrótari og fyrimynd hjá norðanlondum og øllum víðaríkomnum londum i demokratísing av stjórnarlagnum.

Javnaðarmaður.

KETTUNAR MEST

Ein ensk kvinna, ið nýliga doyði á Jamaica, testamenteraði 1 milljón krónur til heimleysar kettur i enska býnum Slough, meðan sonur hennara einans fekk 54.000 kr.

Hví eigar fiskasølan fullkomuliga at umskipast á eitt reint landsandeiisgrundarlag?

Vit hoyrdu aftur og aftur klagar frá umboðsmonnum i ráfiskaprisnevndini, at teir finga ikki kortini á borðið, finga ikki at vita alt út i æsir, sum treytaðu prisin á okkara fiski á heimsmarknaðinum.

Fyri, at teir við reinari og góðari samvitsku kundu taka endaliga og avgerandi stöðu til prisásetingina, kundu teir, at teir máttu hava øll kortini á borðið.

Teir kravdu tey!

Men teir finga tey ikki.

Møguligt misstak kundu so teir ikki taka ábyrgdina fyri.

Teir kravdu tí eina umskipan.

Við nýggja formanninum i prisnevndini kom eitt umskifti, um enn ikki so til fullna sum ynskt.

Men nú varð eldur i koluni.

Um tað nýtist ikki mær at siga annað, enn at umboðsmenninir fyri fiskakeypararnar vórðu tiknir úr nevndini og nevndarinnar arbeiði varð harvið lamt til milliðnatap fyri fiskimannin og landið.

Allar Føroyar tala um hetta ræðu líga óskil og krevja, at tilíkt má ikki henda aftur.

Her má eitt av hvørjum henda.

Annaðhvørt má landið taka ábyrgdina fyri allari sølu av fiski okkara, ella

má okkara fiskasøla øll sum hon er skipast i eitt landsandeiisfelag, skipað við stuðuli og handilssekunnleika frá alheimskoöperasjónini, sum i handilsdugileika hevur vist seg at staðið mót við tær sterkastu »skartellir«, privatmonopolir kring um i heiminum.

Høvdu vit eina tílíka landsandeiissølu- og keypsamtøku fiski- og sjóvinnurnar hevði ongatið havt verið talan um ikki at fingið pris- og framleiðslu faktorarnar á borðið.

Tá hevði tað ikki bara verið umráðandi men lætt at fingið við somum tolum — upplýst partarnar um

tann veruliga nettoðprisin við at prógva framleiðslu- og søluútreiðslurnar og bruttoðprisin.

FISKIMAÐURIN SKAL FÁA SÍN RÆTTVISA PART

Men báta- og skipaeigararnir, annaðhvørt talan er um samgongur ella privatmenn, megu eisini fáa tað, ið teir eiga fyri at halda skip og amboð og driftina ígongd.

Sama er sjálvandi við fiskavirkjunum i landi.

Danska landbrúkið er verðaldargitið, tí tað dugði at ganga saman i landsandeiis sølu- og keypifeløg.

Somu leið eru menn gingnir aðra staðni til framburðar og gleði fyri allar partar.

Sjálvandi eigur eitt føroyskt landsandeiisfelag til sølu av okkara fiski eisini taka við innflytingina av øllum tí, ið okkara fiskivinnu tørvar.

Of vinna okkara eigur at fara víðari og seta upp eina landsandeiis sleipstøð, har ið skipaeigararnir kunnu fáa røkt síni skip.

Hetta seinasta er heldur ikki ókunnugt aðrastaðni, men ein royndur lutur, sum mangir av okkara fiskiskipaeigarum hava notið gott av við at lata skip síni taka upp har á somu andeiskostir sum teir ástaðisligu skipaeigararnir sum teir sjálvir hava.

Vit liva i ilgitan, klandri og stríð okkara fiskasølu- og framleiðslu víðvikandi.

Hetta ólag kann verða rættað við at stovna eitt landsandeiisfelag til sølu av fiskinum og keyp i stórum av øllum okkara útgerðarvörum.

Hvor fiskimaður og skipaeigari, sum ikki hevur aðrar spekulatiónarinteresser, kann vera ímóti hesum? Eingin!

Javnaðarmaður.

FÆRØSK MARGARINE

Vita No 1

VITAMINISERET

FÆRØSKT PRODUKT

PINT PROL

Maskinskeið

Mánadagin, 6. mai kl. 10 byrjar skúlin við nýggjum skeiðum til:

Maskinisteksamen. Hetta er ½ ára skeið, og samstundis er høvi at lesa enskt, kemí og matematik soleiðis, at maskinisteksamen, ið annars er sjálvstöðugt prógv, nú gevur rétt at halda fram á skeiði til:

Føroyskt maskinprógv.

Hetta er somuleiðis ½ ára skeið, ið endar við próvtøku. Henda próvtøka gevur manni føroyska maskinprógv, sum er sjálvstöðugt prógv, men samstundis er upptøkuroynd til 1 ára skeið til:

Maskinmestereksamen.

Skeið til maskinisteksamen verður bert um nóg nógvir tekna seg.

FØROYA MASKINSKÚLI